

З ІСТОРІЇ АРХЕОЛОГІЇ. ПОСТАТІ

УДК 378.4.096:902–057.175(477.83–25)“1916/1939” Е. Булянда

ПЕДАГОГІЧНА ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА ЕДМУНДА БУЛЯНДИ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Наталія БІЛАС

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: nbilas@meta.ua*

Розглянуто педагогічну та адміністративну діяльність професора кафедри археології та історії матеріальної культури Едмунда Булянди у Львівському університеті (1916–1939 рр.). Досліджено організацію навчального процесу в галузі класичної археології на філософському (гуманістичному) факультеті та викладання Е. Буляндою курсів християнської археології, історії церковного мистецтва та основ консервації мистецьких пам'яток на теологічному факультеті.

Ключові слова: Е. Булянда, Львівський університет, класична археологія, історія мистецтва.

Знаковою постаттю в історії розвитку археологічної науки у Львові та в діяльності Львівського університету першої половини ХХ ст. був відомий знавець античного мистецтва археолог Едмунд Булянда (1882–1951). Мета статті, приуроченої до 130-ої річниці від дня народження професора кафедри археології та історії матеріальної культури Львівського університету Едмунда Булянди, – розглянути його педагогічну та адміністративну діяльність у Львівському університеті в 1916–1939 рр.

Джерелами для написання статті слугували передусім матеріали особової справи Е. Булянди, які зберігаються у 26 фондів Державного архіву Львівської області (далі – ДАЛО), та тогочасні видання – “Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu” та “Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów” (“Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów”).

Е. Булянда народився 28 жовтня 1882 р. у м. Кракові. Батьки – Ян та Йоанна (дівоче прізвище – Марек) померли у 1907 р. В Едмунда було ще троє братів. Так, заповнюючи вже у 1950 р. персональну анкету, він пише про Леопольда – пенсіонера, колишнього начальника відділу в Міністерстві скарбу, Юзефа – адвоката в Закопаному та Юліуша – начальника відділу Міністерства праці та соціальної політики [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 9].

У 1902 р. Едмунд Булянда закінчив гімназію св. Анни у Кракові й розпочав навчання як звичайний слухач на філософському факультеті Ягеллонського університету (Краків, 1.10.1902–31.03.1907), де 1 квітня 1908 р. захистив докторат на тему “Strzał mistrzowski Odysseusza” під керівництвом професора Пйотра Беньковського, ставши доктором філософії в галузі історії мистецтва. Відмітимо, що свого часу П. Беньковський (1865–1925), один з основоположників польської класичної археології, навчався у Львівському університеті, де, завдяки проф. Людвіку Цвіклінському (1852–1942), зацікавився класичною археологією. Після захисту у 1888 р. докторату на тему “De fontibus et auctoritate scriptorum historiae Sertorianae”, студіював у Берліні, Відні, Римі, Афінах. У 1893 р. він габілітувався у Кракові, де як приват-доцент викладав до 1897 р. У це же час здійснив наукові подорожі Західною Європою (Англія, Франція, Іспанія), Північно-Західною Африкою, Єгиптом, західним узбережжям Малої Азії. У 1897 р. став керівником першої у Польщі кафедри класичної археології Ягеллонського університету (спочатку як професор надзвичайний, а з 1901 р. – звичайний). Кафедра ця була відкрита і завдяки старанням проф. Л. Цвіклінського, який, однак, бачив П. Беньковського на чолі аналогічної кафедри Львівського університету... Тоді не судилося, але згодом ще один його учень – Кароль Гадачек – очолив створену 1905 р. кафедру класичної археології та праісторії Львівського університету, однак уже не першу [Білас, 2005, с. 60–61; Ruzerówna, 1925–1927, s. 63]. Напевно, є якась закономірність у тому, що саме П. Беньковському судилося стати учителем наступника К. Гадачека на посаді професора кафедри археології Львівського університету. Сам Е. Булянда згодом із повагою та теплотою згадував про свого наставника проф. П. Беньковського [Bulanda, 1925; 1925a].

Після закінчення Ягеллонського університету Е. Булянда, як урядовий стипендіат Австрійського археологічного інституту (Відень), отримуючи 3 тис. корон в рік, студіював у Відні у проф. Райша і Борманна (1908/1909), в Берліні у проф. Льошке і Шухгарда (1909/1910), в Римі у проф. Дельбрека, Льови і Ланціані (1910/1911), а також у Мюнхені, Лондоні, Парижі, Неаполі та Афінах (1911–1913). Довший час опрацьовував матеріали у краєзнавчому музеї в Сараєво (1909–1910), здійснив наукову подорож Італією (1910–1911), Грецією, відвідав Західну Африку та північ Малої Азії (1911–1913). Як член урядової археологічної комісії (1909–1913) брав участь у розкопках Австрійського археологічного інституту в Ефесі (1911) та Еліді (1912). У 1913 р. став членом-кореспондентом Австрійського археологічного інституту та, на основі праці “Przyczynek do historii genów Stanisława Augusta”, габілітувався у Ягеллонському університеті [ДАЛО, спр. 174, арк. 6, 55; Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 14, 17].

25 вересня 1913 р. наказом міністра культури і освіти Е. Булянда був призначений приват-доцентом класичної археології філософського факультету Ягеллонського університету. Декан, проф. Ян Лось, листом від 11 жовтня 1913 р., інформує д-ра Е. Булянду про це призначення і просить швидко надіслати програму занять на півріччя [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 26]. Працював також Е. Булянда заступником вчителя в III державній гімназії (1.02.1914–28.02.1915) та гімназії св. Яцка (1.03.1915–30.11.1916) у Кракові [ДАЛО, спр. 174, арк. 6, 55, 60, 72, 147].

5 липня 1916 р. Рада філософського факультету Львівського університету (проф. Йоган Балоз-Антоневич, Броніслав Кручкєвич, Юзеф Семірадський, Станіслав Закшевський і декан Станіслав Толлочко) вирішила рекомендувати приват-доцента класичної археології Ягеллонського університету Е. Булянду на посаду надзвичайного (екстраординарного) професора класичної археології кафедри археології та історії матеріальної культури та директора інституту археології Львівського університету [ДАЛО, спр. 174, арк. 6; спр. 793, арк. 119].

14 листопада 1916 р. імператор (а 25 листопада 1916 р. міністр освіти і віровизнань) надали Е. Булянді звання надзвичайного професора [ДАЛО, спр. 174, арк. 5, 11–14]. З 1 грудня 1916 р. він приступив до виконання своїх обов'язків у Львівському університеті, отримуючи річну зарплату в сумі 4888 корон [ДАЛО, спр. 174, арк. 16]. Окрім цього, за керівництво археологічним семінаром він отримав ще 600 корон (по 300 корон за кожне півріччя) [ДАЛО, спр. 174, арк. 23–24, 31].

У 1919 р. Варшавський університет запросив Е. Булянду обійняти посаду звичайного професора класичної археології, але на прохання Львівського університету 26 листопада 1919 р. відкликав цю пропозицію [ДАЛО, спр. 174, арк. 41]. Доволі цікавою є аргументація, викладена Радою професорів філософського факультету Львівського університету у листах від 3 листопада 1919 р. до декана філософського факультету Варшавського університету та Міністерства освіти і віровизнань про недоцільність переведення Е. Булянди до Варшави. Констатуючи, що професорсько-викладацький склад Львівського університету (як і Варшавського та Познанського) суттєво зменшився, Львівський університет визнає за необхідне зберегти хоча б існуючі професорські кадри. Окрім цього, Східна Галичина є багатою на археологічні пам'ятки, для дослідження котрих необхідний кваліфікований археолог. І якщо у Польщі праісториків взагалі мало, то в Східній Галичині їх немає зовсім, тому професора Е. Булянду, який має досвід самостійних археологічних досліджень, немає у Львові ким замінити. Для того, аби проф. Е. Булянда залишився у Львові, Рада професорів філософського факультету Львівського університету одночасно звернулася до філософського факультету Варшавського університету з проханням відкликати свою пропозицію, і до Міністерства освіти та

віровизнань з проханням клопотати перед керівником держави про призначення Е. Булянди звичайним професором класичної археології Львівського університету [ДАЛО, спр. 174, арк. 39, 39зв., 40, 41].

2 січня 1920 р. Ю. Пілсудський затвердив Е. Булянду звичайним професором класичної археології філософського факультету (рескрипт Міністерства віровизнань та освіти від 15 січня 1920 р.), призначивши йому наступні щомісячні виплати: 1300 марок¹ зарплати, 250 марок доплати за інфляцію, 150 марок доплати на житло та 100 марок доплати за керівництво археологічним семінаром [ДАЛО, спр. 174, арк. 42].

24 січня 1925 р. Президент Речі Посполитої (17 лютого 1925 р. Міністерство віровизнань та публічної освіти) затвердив Е. Булянду звичайним професором класичної археології гуманістичного факультету Львівського університету. Його обов'язки та оплата праці залишалися без змін [ДАЛО, спр. 174, арк. 79]. На посаді звичайного професора кафедри класичної археології Е. Булянда залишався до вересня 1939 р. [ДАЛО, спр. 825, арк. 33], маючи IV службовий ступінь згідно величини винагороди [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 3].

У Львові Е. Булянда спочатку мешкав по вул. 3 травня (тепер – вул. Січових Стрільців), 21, а у 1933/1934 н. р. переїхав на вул. Бадені (зараз – вул. Рилєєва), 12. Зауважимо, що адреса по вул. Бадені, скоріш за все, це не тільки місце проживання Е. Булянди, оскільки в анкеті, заповненій ним у Вроцлаві 11 травня 1946 р., у графі “Фінансове становище/маєтки” зазначено: “володію разом із дочкою кам'яницею у Львові” [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 6]. Цікавим нам видається і той факт, що принаймні у 1935/1936 н. р. як адреса проживання ад'юнкта Івана Старчука також фігурує вул. Бадені, 12 (у наступному навчальному році він уже переїхав на вул. Глибока, 18) [UJK. Skład... 1935/1936, 1935, s. 66; UJK. Skład... 1936/1937 i 1937/1938, 1937, s. 72].

Однак повернімося знову до 1916/1917 н. р., коли на філософському факультеті 1 грудня 1916 р. приступив до виконання своїх обов'язків професор надзвичайний Е. Булянда. У першу чергу він взявся до впорядкування Інституту археології, котрий, як довідуємося з офіційних документів, після несподіваної і трагічної смерті проф. Кароля Гадачека дістався йому у не найкращому стані. Налагодження роботи закладу забрало доволі багато часу і зусиль, зокрема впорядкування бібліотеки і збірки [ДАЛО, спр. 174, арк. 40]. Значно пізніше, рекомендуючи Е. Булянду на посаду професора кафедри класичної археології Вроцлавського університету, декан гуманістичного факультету цього вузу Єжи Ковальський напише: “коли став професором кафедри класичної археології у

---

¹ 100 марок дорівнювало тоді 142 коронам 80 грошам [ДАЛО, спр. 174, арк. 44].

Львівському університеті, мусів розпочати від початку працю з організації цього закладу, бо після свого попередника, який займався більше праісторією, отримав лише 117 книжок. Праці цій не сприяла спочатку війна, а потім період інфляції” [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 16].

Лише 19 лютого 1920 р. звичайний професор Е. Булянда отримав від Міністерства визнань релігійних та публічної освіти одноразову дотацію на поповнення бібліотеки кафедри класичної археології (10 тис. корон) та закупівлю обладнання для Інституту класичної археології (також 10 тис. корон) [ДАЛО, спр. 174, арк. 44]. Однак і надалі матеріальне становище університету залишалося скрутним. Так, у звіті декана гуманістичного факультету за 1926/1927 н. р. зазначено, що загальна кількість студентів і вільних слухачів становить 2506 осіб. При цьому особливо наголошено на тому, що проблемою всіх наукових закладів факультету є відносно дуже низька матеріальна база (це стосується як наукового устаткування, так і внутрішнього обладнання), що перешкоджає приймати усіх бажаючих займатися. На підтвердження наведено звіти по деяких підрозділах, зокрема і кафедри класичної археології: “керівник проф. Булянда, д-р Яніна Орошувна – старший асистент, д-р Казімеж Міхаловський – молодший асистент. Семінар нараховував 31 чоловік, заняття відділу А – 81 учасник, заняття відділу Б – 83 учасники. Рефератів на семінарі виконано 5, з них один визнаний за докторський. Надруковано роботи Е. Булянди, К. Міхаловського і Я. Орошувни. Нові здобутки – 11 книг і публікацій”. Оскільки інші кафедри або взагалі не подали звітів (наприклад, кафедра праісторії), або ж навели тільки персональний склад [ДАЛО, спр. 1129, арк. 30–33], тому зробити якісь порівняння складно. Також з невідомих причин немає звіту кафедри класичної археології за попередній 1924/1925 н. р. [ДАЛО, спр. 978, арк. 51].

Попри це вважаємо, що заклад, очолюваний Е. Буляндою, який добре розумівся на фінансових і господарських справах, перебував у не найгіршому становищі. Як згадує Казімеж Маєвський, стараннями Е. Булянди кафедра класичної археології отримала чудові просторі приміщення в колишньому будинку Галицького сейму, а скромна колекція гіпсових копій перетворилася у солідну збірку, збагачену привезеними з-за кордону раритетами. Швидко поповнювалася і бібліотека, в якій не тільки були найважливіші серії археологічних часописів і періодичних видань, а й усі можливі нові монографії. Цікаво, що Е. Булянда дбав про поповнення кафедральної бібліотеки, намагаючись в першу чергу купувати ті видання (часом дуже дорогі), які були необхідні його учням для написання докторських чи габілітаційних робіт [Majewski, 1955, s. 6].

Як результат, у 1939 р. кафедра класичної археології займала чотири приміщення загальною площею 175 м². Перше приміщення – кімната професора

і зал засідань семінару; друге – кімната асистента і збірка діапозитивів, негативів, місце зберігання знахідок; третє – бібліотечний зал із майстернею студентів на 26 місць і зал засідань археологічних занять; четверте – кімната асистента разом із збіркою фотографій, гіпсових відбитків (відливів), таблиць. Щорічний бюджет кафедри становив приблизно 5 тис. злотих, які покривали її найскромніші потреби. Окрім цього іноді були і одноразові дотації, наприклад, рішенням бюджетної комісії гуманістичного факультету (Е. Булянда – її член) по розподілу загальнофакультетської дотації в розмірі 900 злотих, асигнованої на квартал січень-березень 1927 р., семінар класичної археології отримав найбільшу суму – 150 злотих, а інші – по 75, лише антропології – 25, а музикології – 125 злотих [ДАЛО, спр. 1038, арк. 30]. У 1927/1928 н. р. заклад класичної археології отримав дотацію в сумі 500 злотих на закупівлю меблів, загалом же на факультет було виділено 6 тис. злотих, розділених порівну між 12 закладами [ДАЛО, спр. 1038, арк. 31]. На початку 1930 р. Інститут класичної археології отримав дотацію в сумі 6 тис. злотих [ДАЛО, спр. 174, арк. 122], а найбільшим фінансовим надходженням була одноразова дотація на суму 50 тис. злотих, отримана в 1938 р. для закупівлі часописів та літератури [ДАЛО, спр. 881, арк. 39]. Саме на ці кошти було закуплено для кафедральної бібліотеки літератури загальною кількістю 102 позиції в 156 томах (50 праць в 91 томі та 52 пронумеровані часописи в 65 томах). Разом з тим сама кафедральна бібліотека надавала ілюстративний матеріал для Державного видавництва шкільних книжок, до видавництва “Filamatu” і до “Przeglądu Klasycznego”. За межі кафедри було позичено з бібліотеки 97 томів, з яких 73 на інші кафедри університету, а 24 – для наукових інституцій поза його межами (22 у Львові і 2 поза ним) [ДАЛО, спр. 1616, арк. 28].

У 1938/1939 н. р. заняття з класичної археології відвідувало 78 студентів (28 учасників археологічного семінару, 21 учасник археологічних вищих занять, 29 учасників археологічних нижчих занять) [ДАЛО, спр. 1616, арк. 26], тоді як на кафедрі праісторії, наприклад, записалося тільки шість чоловік на праісторичний семінар і 14 – на праісторичні заняття [ДАЛО, спр. 1616, арк. 165].

При кафедрі класичної археології з 1932/1933 н. р. існувала своя фотографічна майстерня, роботу якої також очолював Е. Булянда. У штаті фотолабораторії був вчитель фотографії Юзеф Світковський [UJK. Program wykładów oraz skład... 1932/1933, 1932, s. 151; UJK. Skład... 1935/1936, 1935, s. 70; UJK. Skład... 1936/1937 і 1937/1938, 1937, s. 76; UJK. Skład... 1938/1939, 1938, s. 71], також фотороботи для кафедри у 1933–1939 рр. виконував позаштатний асистент магістр філософії та історії Володимир Тисс [Архів ЛНУ, спр. 588, арк. 1].

Персонал кафедри класичної археології займався вивченням та викладанням історії матеріальної та духовної культури середземноморських цивілізацій епохи еллінізму, особлива увага приділялася поглибленому вивченню античного мистецтва.

За штатним розкладом на кафедрі класичної археології – єдиному навчально-науковому підрозділі окремої однойменної спеціалізації – мали працювати один звичайний професор, два старші асистенти, один препаратор-лаборант. У звіті про діяльність кафедри класичної археології за 1938/1939 н. р., складеному 22 червня 1939 р., подано такий її особовий склад: керівник – Е. Булянда, ад'юнкт – д-р Іван Старчук [див. також: ДАЛО, спр. 1802], старший асистент – доцент, д-р Казімеж-Владислав Маєвський [див. також: ДАЛО, спр. 1154], заступник асистента – Євгеніуш Конік, старший музейний возний² – Анджей Козловський [ДАЛО, спр. 1616, арк. 26; UJK. Skład... 1938/1939, 1938, s. 67]. У попередні ж роки співробітниками кафедри були Казімеж Міхаловський [див. також: ДАЛО, спр. 1269], Єжи Кульчицький [див. також: ДАЛО, спр. 1006], Роман Петеленз-Лукаsevич [див. також: ДАЛО, спр. 1483], Яніна Орошувна (Орош) [див. також: ДАЛО, спр. 1420] та ін. [ДАЛО, спр. 1616, арк. 26].

Зокрема, у 1920/1921 н. р. Заклад (кафедра) археології знаходилася по вул. св. Миколая (тепер – Грушевського), 4). Під керівництвом Е. Булянда працювали асистенти Софія-Христина Віслоцька та Яніна Орош (студентки філософського факультету, молодші асистенти першого рангу). Там само знаходився і археологічний семінар (керівник – Е. Булянда) [UJK. Skład... 1920/1921, 1920, s. 27, 31]. У 1921/1922 та 1922/1923 н. р. Заклад класичної археології знаходився там само. Допоміжні наукові сили: Єжи Кульчицький та Я. Орош (обидва студенти філософського факультету, молодші асистенти); возний – Микола Конік [UJK. Skład... 1921/1922 і 1922/1923, 1923, s. 54]. У 1923/1924 та 1924/1925 н. р. допоміжні наукові сили закладу класичної археології – Я. Орош (д-р філософії, ст. асистент), Казімеж Міхаловський (випускник філософії, мол. асистент); возний М. Конік [UJK. Skład... 1923/1924 і 1924/1925, 1924, s. 37].

К. Міхаловський, який тільки-но почав працювати на кафедрі, так описує перші враження про свого керівника та знайомство з ним: “Булянда був суперечливою людиною: часом – чарівною, часом – відштовхуючою. Дуже низького зросту, щуплий, мав чудовий низький голос, який не відповідав його фізичній статури. Попри блискучі знаннями, не вмів їх подавати цікаво і методично. Дуже темпераментний, з неабиякими організаційними здібностями, більше сил приділяв загальноуніверситетським справам, а не науковим

---

² Очевидно, возними називалися тодішні університетські охоронці.

дослідженням” [Michałowski, 1986, s. 48]. Власне адміністративна діяльність забирала майже весь час, завдаючи шкоди науковій атмосфері керованого ним закладу. К. Міхаловський вважав, що Е. Булянда просто в душі не вірив у можливості розвитку польської класичної археології, тому свої знання і здібності віддавав на вдосконалення університетської освіти і науки загалом. На думку ж Є. Ковальського, саме причини особистого характеру (смерть дружини) змушували Е. Булянду присвячувати весь вільний час організаційним справам Львівського університету [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 16]. Напевне, обидва аргументи мають право на життя... Попри це, Е. Булянді таки вдалося створити власну школу учнів і послідовників і неабияку роль у цьому відіграли саме його організаторські здібності.

Знову наведемо спомини К. Міхаловського про першу розмову з Е. Буляндою, “яка мала вирішити не лише моє майбутнє, але майбутнє моїх пізніших учнів і сучасний розвиток польської середземноморської археології”. Отож, Е. Булянда доніс до відома К. Міхаловського, що зібрав про нього необхідну інформацію, згідно з якою останнього вважають в університеті здібним, але без певних уподобань, а тому навіть часом лінивим. Далі поставив чіткі завдання: протягом двох літніх місяців (липня і серпня) 1924 р. простудіювати два томи колективної монографії “Die griechische Kultur und die hellenistisch-romische Kultur”, прийти 1 вересня на приватний колоквиум і приступити до виконання обов’язків молодшого асистента. Далі – протягом двох років підготувати докторську роботу і здати профільний екзамен (так званий ригориз) і щонайпізніше в кінці 1926 р. стати доктором. Після цього поїхати за кордон для додаткових студій, на які Е. Булянда допоможе отримати стипендію. Розпочати подорож необхідно з Берліну, а щонайменше дворічне перебування в Греції та Італії є обов’язковою умовою підготовки до справді самостійної наукової роботи. Після цього – габілітація на доцента, призначення професором. Вся ця неймовірна розмова тривала лише протягом півгодини, але після неї К. Міхаловський вийшов з кабінету ошелешеним, трохи наляканим, але дуже щасливим. Визнає, що вперше зустрів людину, яка так виразно вказала йому ціль життя, і якій одразу повірив. І хоча раніше на цього професора він дивився критично, маючи інших наукових авторитетів – К. Твардовського, Я. Болоз-Антоневича, саме ця людина стала його першим Майстром, хоча в майбутньому в науковій і педагогічній роботі сам К. Міхаловський намагався уникати тих помилок, які бачив у своєму вчителів [Michałowski, 1986, s. 49–50].

У 1930/1931, 1931/1932 і 1932/1933 н. р. Інститут класичної археології знаходиться вже на вул. Маршалківська (тепер – Університетська), 1, на другому поверсі; у довідниках подано навіть кілька його телефонних номерів – 110, 3796, 4977, 6383. Керівник – проф. Е. Булянда, ст. асистент д-р Казімеж Масвський, мол. асистент д-р Іван Старчук, ст. асистент-волонтер Роман Петеленз-

Лукашевич, возний-помічник Владислав Вонтроба [UJK. Program... 1931/1932; Skład... 1930/31 i 1931/32, 1931, s. 153; UJK. Program wykładów oraz skład... 1932/33, 1932, s. 147, 151]. У 1935/1936 н. р. керівник Закладу класичної археології (вул. Маршалківська, 1, другий поверх, телефонні номери – 29820, 26384) – проф. Е. Булянда; ст. асистент д-р К. Маєвський, ад'юнкт І. Старчук, заступник асистента Аліна Ходачек, помічник для технічних функцій А. Козловський [UJK. Skład... 1935/1936, 1935, s. 66]. 1936/1937 та 1937/1938 н. р. – Заклад класичної археології: керівник – проф. Е. Булянда, ст. асистент д-р К. Маєвський, ад'юнкт І. Старчук, мол. асистент А. Ходачек, ст. возний музейний А. Козловський [UJK. Skład... 1936/1937 i 1937/1938, 1937, s. 72].

Викладацька діяльність проф. Е. Булянди розпочалася з зимового півріччя 1916/1917 н. р., коли Міністерство освіти і віровизнань розпорядженням від 4 січня 1917 р. додатково затвердило курси, які він мав викладати [ДАЛО, спр. 174, арк. 18а]. Докладної інформації про назви курсів та кількість виділених для них годин на 1916/1917, 1917/1918 та 1918/1919 н. р. наразі не вдалося з'ясувати, але з 1919/1920 по 1938/1939 н. р. проф. Е. Булянда читав основні обов'язкові курси з класичної археології та історії античного мистецтва, керував роботою археологічних семінарів (табл. 1).

Зауважимо, що плани лекцій узгоджувалися заздалегідь на весь навчальний рік, з приміткою, в якому триместрі і скільки годин викладатиме кожен педагог, хоча іноді вони змінювалися за бажанням професора. Професори, які вичитували обов'язкову кількість лекційних годин (5 год. на тиждень) упродовж двох триместрів, користувалися відпусткою протягом третього. Цей час вони могли присвятити виключно науковій роботі або, за згодою вченої ради факультету, читанню лекцій в іншому університеті [ДАЛО, спр. 781, арк. 3]. Загалом лекції були пристосовані до актуальних досліджень викладача, обов'язком якого було запропонувати перелік підручників, а не подати системний виклад всього фактичного матеріалу та методології навчального курсу. Це зазвичай призводило до відсутності хронологічної єдності окремих лекцій [Tugowicz, 1991, s. 109].

У квітні 1931 р. проф. Е. Булянда звернувся до Ради гуманістичного факультету про зменшення у 1931/1932 н. р. обов'язкової кількості лекційних годин з п'яти до однієї на тиждень, зі збереженням керівництва семінаром класичної археології. 29 квітня 1931 р. Рада одногосно підтримала прохання Е. Булянди, про що повідомила Міністерство віровизнань і публічної освіти в листі від 2 травня 1931 р., зазначаючи, що вивільнений час професор має намір присвятити дослідженню пам'яток античного мистецтва, які знаходяться у польських музейних збірках, зокрема дослідженню та опрацюванню мармурових пам'яток колекції Паца, яка зберігається у Варшаві [ДАЛО, спр. 174, арк. 136, 139]. 4 травня 1931 р. Академічний сенат Львівського університету також

прийняв ухвалу про зниження педагогічного навантаження Е. Булянди на 1931/1932 н. р. до 1 год. на тиждень, однак Міністерство її відхилило [ДАЛО, спр. 174, арк. 140].

У травні 1928 р. Е. Булянда прочитав цикл лекцій по грецькій скульптурі в Університеті Стефана Баторія (м. Вільнюс) [ДАЛО, спр. 174, арк. 108–112], а перед тим, як представник Львівського університету та Львівського наукового товариства, брав участь у Конгресі етрускологів (Флоренція, Болонья, 26 квітня – 5 травня 1928 р.). У наступному році був делегований університетом на урочистості з нагоди 100-річчя Державного німецького археологічного інституту (Берлін, 21–25 квітня 1929 р.) [Majewski, 1955, s. 4], членом-кореспондентом, а з вересня 1932 р. [ДАЛО, спр. 174, арк. 148] звичайним членом якого був сам³.

У 1925–1939 рр. Е. Булянда викладав також на теологічному факультеті Львівського університету, а з 1930 р. був ще й заступником керівника Інституту християнської археології та історії церковного мистецтва теологічного факультету (посада керівника залишалася вакантною, а старшим асистентом був доц., д-р ксьондз Здіслав Обертинський) [ДАЛО, спр. 174, арк. 81, 83, 85, 87; UJK. Program... 1931/1932. Skład... 1930/31 i 1931/32, 1931, s. 137; UJK. Program wykładów oraz skład... 1932/33, 1932, s. 130; UJK. Skład... 1933/1934 i 1934/1935, 1935, s. 49; UJK. Skład... 1935/1936, 1935, s. 48]. Як звичайний професор кафедри церковного мистецтва, церковної музики, гігієни Е. Булянда читав курси з християнської археології, історії церковного мистецтва та консервації мистецьких пам'яток (див.: табл. 2). Однак згідно з опублікованими програмами занять він лише у 1925/1926 н. р. читав для студентів першого року навчання курс "Християнської археології" (3 год. на тиждень у I–III триместрах), тоді як згідно архівних даних християнську археологію разом з історією церковного мистецтва проф. Е. Булянда продовжував викладати і в інших навчальних роках, наприклад у 1927/1928, 1930/1931, 1931/1932 та 1932/1933 [ДАЛО, спр. 174, арк. 81, 85, 131, 144, 151, 152].

15 лютого 1939 р., після смерті професора стародавньої історії Константія Хилінського, Рада гуманістичного факультету передала проф. Е. Булянді ще й керівництва закладом стародавньої історії, доручивши проф. С. Вітковському та доц. К. Маєвському проведення лекційних та практичних занять зі стародавньої

---

³ Відмітимо, що Е. Булянда був членом численних наукових товариств та інституцій: член комісії філологічної і комісії історії мистецтва Польської академії наук і мистецтв (PAU), дійсний член Львівського та Вроцлавського наукових товариств, член Крайового консерваторського товариства, голова Товариства приятелів красних мистецтва у Львові, президент товариства Данте Аліг'єрі у Львові, закордонний член "Comitato romanente per l'Etruria" у Флоренції (Італія), президент Польського археологічного товариства, багаторічний член правління Польського філологічного товариства.

360 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2012. Випуск 16 історії [ДАЛО, спр. 1545, арк. 20, 23; спр. 174, арк. 193]. Зауважимо, що до початку Другої світової війни Рада факультету так і не встигла обрати нового завідувача кафедри, хоча 28 червня 1939 р., на останньому в 1938/1939 н. р. її засіданні, Е. Булянда запропонував уповноважити історичну комісію для обрання заступника професора кафедри стародавньої історії [ДАЛО, спр. 1545, арк. 51].

Основною сферою наукових інтересів Е. Булянди була класична археологія та історія мистецтва давньогрецького періоду і саме з цієї тематики він опублікував ряд досліджень, які мали широкий відгук у науковому світі [Bulanda, 1912; 1913; 1934]. Він також за дорученням Польської академії наук і мистецтв разом з Казімежом Булясом підготував тритомний звід “*Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne*” (т. I – 1931; т. II – 1935; т. III – 1936), розробив проект Статуту Державного археологічного інституту [Bulanda, 1920], займався проблемами охорони пам’яток старовини [Bulanda, 1919], удосконалення археологічної науки та освіти в Польщі [Bulanda, 1929, 1930]. Зокрема, з доповіддю на тему “Організація вивчення археології та історії стародавнього мистецтва за кордоном і у нас” Е. Булянда виступив на З’їзді класичних філологів слов’янських країн, який відбувся 3–6 червня 1929 р. у Познані.

Також проф. Е. Булянда склав власний проект магістеріуму з класичної археології. Так, згідно “Закону про вищі школи Польщі” від 13 липня 1920 р. найнижчим науковим ступенем визнано ступінь магістра, який давав право складати державний іспит для кандидатів на вчителів середніх загальноосвітніх шкіл та учительських семінарій. Отримати ступінь магістра філософії можна було і з класичної археології за умов: 1) закінчення, як мінімум, 11 триместрів студій, причому, об’єм лекційних і практичних занять мав становити не менше 20 год. на тиждень; 2) виконання у семінарі під керівництвом професора магістерської роботи; 3) складення магістерських іспитів [ДАЛО, спр. 939, арк. 6, 8].

Для складення магістерських іспитів із спеціальності спільною вимогою була участь у проведенні практичних вправ, просемінарських та семінарських занять. Зокрема, на спеціалізації “Стародавня історія” рекомендувалося вивчати такі дисципліни, як класична філологія, класична археологія, римське право, праісторія, етнологія, суспільна економіка та інші [ДАЛО, спр. 939, арк. 88].

Автором проекту магістеріуму з класичної археології у Львівському університеті був Е. Булянда. Зі “Звіту від 5 грудня 1933 р. Комісії у справі магістеріуму з класичної археології” [ДАЛО, спр. 1366, арк. 17] довідуємося, що проф. Е. Булянда спочатку реферував проект магістеріуму з класичної археології, ухвалений Радою гуманістичного факультету Варшавського університету. Далі відбулася дискусія, в якій приймали участь професори К. Хилінський, Р. Ганшинец, В. Подляха та Е. Булянда. У підсумку Комісія у

справі магістеріуму з класичної археології (головуючий – декан проф. Т. Модельський, члени: Е. Булянда, К. Хилінський, Р. Ганшинец, Є. Ковальський, В. Подляха, С. Вітковський) ухвалила просити проф. Е. Булянду опрацювати власну програму магістеріуму з класичної археології.

Розроблений проф. Е. Буляндою “Проект магістеріуму з класичної археології” був прийнятий Радою гуманістичного факультету Університету Яна Казимира у Львові 23 травня 1934 р. [ДАЛО, спр. 1366, арк. 31]. Він передбачав:

“I. Екзаменні обов’язкові: 1. Головні засади філософських наук. 2. Праісторична археологія (з особливим оглядом праісторії басейну Середземного моря). 3. Стародавня історія. 4. Описова граматики і огляд історичної граматики латинської і грецької мов. 5. Історія грецької і латинської літератури з особливим оглядом найважливіших авторів, які вивчаються в школі. 6. Історія мистецтва (з особливим оглядом доби давньохристиянської і ренесансної). 7. Магістерська робота та усний екзамен з класичної археології (зі спеціальним оглядом вибраного кандидатом напрямку, наприклад історія стародавнього мистецтва, історія греко-римської матеріальної культури, ознайомлення з основами грецької та римської епіграфіки).

Прим.: послідовність екзаменів 5 і 6 є обов’язковою.

Просемінар і семінар з класичної археології протягом хоча би трьох академічних років [виділені нами тут і нижче речення були дописані в проект, основний текст якого – машинописний].

III. Узгоджено магістеріум з класичної археології з:

а) магістеріумом історичним за допомогою наступних іспитів: “Основи методів історичних досліджень“, “Середньовічна історія”, “Новочасна історія”. *Отримує право викладання історії як головного предмету;*

б) магістеріумом класичної філології за допомогою наступних іспитів: “Вступ до студій класичної філології”, “Вплив класичної світу”. *Просемінар і семінар латини.* Написання частини магістерської роботи латиною. Отримує право викладати латинську мову як головний предмет і стародавню історію як додатковий предмет”.

Було вилучено з проекту (машинописний текст закреслено) “II. Програму практичних студій”, яка передбачала:

“Рік 1. Заняття з праісторії, філології; екзамен: праісторія, філологія.

Рік 2. Заняття з філології, класичної археології, стародавньої історії; екзамен: стародавня історія.

Рік 3. Заняття археологічні вищі, семінар грецький, семінар археологічний, заняття з історії мистецтва; екзамен: грецька і латинська граматики, історія грецької і латинської літератури.

Рік 4. Семінар археологічний, семінар латинський, можливо і грецький; екзамен: магістерська робота і випускний екзамен з класичної археології”.

У міжвоєнний період, як зазначає К. Міхаловський, в ієрархії Львівського університету проф. Е. Булянда займав вагоме місце: був багаторічним членом Академічного сенату та головою (референтом) кількох ключових сенатських комісій, деканом та ректором [Michałowski, 1952–1953, s. 377]. Тому вважаємо за доцільне детальніше зупинимося на адміністративних обов'язках, які він виконував в університеті [ДАЛО, спр. 174, арк. 49, 61, 99–101]. Отже, вперше проф. Е. Булянда був обраний (на трирічний термін) делегатом до Академічного сенату від ради професорів філософського факультету у травні 1920 р. (1919/1920 н. р.) [ДАЛО, спр. 174, арк. 49]. Далі коло його обов'язків лише розширювалося:

1920/1921 н. р. – член Академічного сенату від філософського факультету; постійний референт Академічного сенату у будівельних справах; член Дисциплінарного сенату для службовців і нижчих функціонерів університету; член Управління початкових загальних університетських і політехнічних лекцій [UJK. Skład... 1920/1921, 1921, s. 5, 28].

1920/1921 н. р. був знаковим в особистому житті проф. Едмунда Булянди. З §5 Звіту про засідання Ради філософського факультету від 25 травня 1921 р. довідуємося, що декан факультету в своїй промові на першому засіданні Ради у 1920/1921 н. р. вітав проф. Е. Булянду з приводу його одруження, однак зараз зі смутком і болем змушений оголосити, що ще не закінчився термін його деканства, а Марія-Ірена Булянда (дівоче прізвище – Обертинська) померла 21 травня 1921 р. Рада філософського факультету надіслала проф. Е. Булянді листа зі співчуттями та надала йому тижневу відпустку. Сам Е. Булянда звернувся до декана з проханням про надання такої відпустки листом від 23 травня 1921 р. [ДАЛО, спр. 174, арк. 53]. З листа декана, датованого 1 червня 1921 р., довідуємося, що на руках овдовілого професора залишилася його щойно народжена (20 травня 1921 р.) донечка Марія [ДАЛО, спр. 174, арк. 54]. В особовій справі Е. Булянди зустрічаємо ще кілька документів, які стосуються його приватного життя, зокрема розпорядження щодо оплати Львівським університетом навчання Марії Булянди у приватній жіночій гімназії Конвенту сестер Серцянок⁴ у Львові у 1932/1933 н. р. (30 злотих на місяць, з 1 вересня 1932 р. по 30 червня 1933 р.) [ДАЛО, спр. 174, арк. 143, 152]. У 1939 р. Марія Булянда здала випускні іспити (матуру), але в час німецької окупації змушена була працювати на шоколадній фабриці, навчаючись одночасно на зубного техника [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 9].

1921/1922 н. р. – член Академічного сенату як заступник проректора і делегат від філософського факультету; постійний референт Сенату в

---

⁴ Серцянки – це популярна назва згромадження Дочок Найчистішого Серця Пресвятої Діви Марії.

адміністративно-будівельних справах; член Дисциплінарного сенату для службовців і нижчих функціонерів університету. Відмітимо, що як референт Сенату у будівельних справах він розпоряджався значними сумами, наприклад, у грудні 1921 р. отримав у Касі скарбу 200 тис. марок [ДАЛО, спр. 174, арк. 67].

1922/1923 н. р. – член Академічного сенату як заступник проректора і делегат від філософського факультету; постійний референт Сенату у будівельних справах; член Сенатської комісії у справах допомоги студентам [UJK. Skład... 1921/1922 і 1922/1923, 1923, s. 3–5; ДАЛО, спр. 174, арк. 49].

1923/1924 н. р. – член Академічного сенату як делегат Ради філософського факультету; член сенатської комісії у справах допомоги студентам [ДАЛО, спр. 903, арк. 69].

1924/1925 н. р. – член Академічного сенату як делегат Ради гуманістичного факультету; референт у справах будівництва, у рахункових справах квестури; член сенатської комісії у справах допомоги студентам [UJK. Skład... 1923/1924 і 1924/1925, 1924, s. 4–6; ДАЛО, спр. 978, арк. 31].

1925/1926 н. р. – член Академічного сенату як делегат від гуманістичного факультету.

1926/1927 н. р. – декан гуманістичного факультету.

1927/1928 р. – заступник декана (продекан) гуманістичного факультету.

1928/1929 н. р. – член Академічного сенату як делегат від гуманістичного факультету. Відмітимо, що проф. Е. Булянда знову був обраний (на трирічний термін) делегатом до Академічного сенату від гуманістичного факультету замість проф. К. Хилінського [ДАЛО, спр. 174, арк. 117].

1929/1930 н. р. – член Академічного сенату як делегат від гуманістичного факультету [UJK. Program... 1931/1932. Skład... 1930/31 і 1931/32, 1931, s. 112; ДАЛО, спр. 174, арк. 117].

1930/1931 н. р. – член Академічного сенату як заступник проректора і як делегат від Ради гуманістичного факультету; постійний референт Академічного сенату в адміністративно-будівельних справах, у бюджетних справах (разом з Генріком Гальбаном), у рахункових справах квестури; як референт у бюджетних справах є також членом Бюджетної комісії Академічного сенату; куратор університетських академічних товариств (Академічного спортивного союзу та Корпорації “Роксоланія”). Цікаво, що у вересні 1930 р. Е. Булянда навіть підписує документи як виконуючий обов’язки ректора – “w z. t. cz. Rektor” [ДАЛО, спр. 174, арк. 124]. У січні 1931 р. ректор просить Е. Булянду поїхати в якості його заступника до Варшави, аби в Міністерстві віровизнань та публічної освіти та ймовірно в інших міністерствах відстоювати бюджетні справи університету [ДАЛО, спр. 174, арк. 121], у вересні того ж року Е. Булянда ще раз був у Варшаві у службовому відрядженні в Міністерстві віровизнань і публічної освіти [ДАЛО, спр. 174, арк. 141]. Така довіра до Е. Булянди не випадкова. Тут

знову хочемо процитувати К. Міхаловського, який дає вичерпну характеристику його діловим якостям: “Чудово знався на бюджеті та інвестиціях, тому протягом багатьох років як голова сенатської бюджетної та будівничої комісії практично керував усією господарською роботою університету” [Michałowski, 1986, s. 49].

1931/1932 н. р. – член Академічного сенату як делегат від Ради гуманістичного факультету; куратор університетських академічних товариств (Академічного спортивного союзу та Корпорації “Роксоланія”) [UJK. Program... 1931/1932. Skład... 1930/31 i 1931/32, 1931, s. 81–85, 177; ДАЛО, спр. 174, арк. 117].

1932/33 н. р. – делегат до Академічного сенату від гуманістичного факультету; куратор Корпорації “Роксоланія”, Академічного спортивного союзу, Академічного кола друзів Угорщини; заступник проректора, референт у бюджетних та адміністративно-будівельних справах [UJK. Program wykładów oraz skład... 1932/33, 1932, s. 77, 162; ДАЛО, спр. 174, арк. 155].

1933/1934 і 1934/1935 н. рр. – член Академічного сенату як делегат від гуманістичного факультету; постійний референт Академічного сенату у справах будівельних, у справах бюджетних (разом з В. Новіцкім), у справах академічної молоді; очолює Комісію у справах молоді Академічного сенату; входить як референт до Бюджетної комісії; член міжвузівської Комісії фізичного виховання; очолює Кураторію Будинку професорів; делегат Академічного сенату до Комісії розподілу стипендій Фондації ім. Баворовських⁵ [UJK. Skład... 1933/1934 i 1934/1935, 1935, s. 5–7].

У 1933 р. проф. Е. Булянда був обраний ректором Львівського університету, однак не був затверджений міністром віровизнань та публічної освіти Янушем Єнджеєвічем [Michałowski, 1952–1953, s. 377]. Зауважимо, що 15 березня 1932 р. в рамках “єнджеєвічовської реформи” вступив у дію закон про вищу школу, який фактично ліквідував автономію вищих навчальних закладів, підпорядковуючи їх міністру освіти і віровизнань, котрий отримав великі повноваження щодо затвердження ректорів, реорганізації факультетів, створення та ліквідації кафедр, затвердження професорсько-викладацького складу. Значно було обмежено роль академічного самоврядування, однак зміцнено позиції ректора та університетської адміністрації. Наукове середовище, особливо львівське, яке досі користувалося значною незалежністю від влади, гостро розкритикувало реформу Я. Єнджеєвіча. Попри це 1933 р. міністр закритикував по всій державі 53 кафедри, звільнивши найбільш опозиційних професорів

---

⁵ Фондація імені Баворовських була заснована 1857 р. відомим у Східній Галичині письменником і перекладачем, польським магнатом Віктором Баворовським (1826–1894). Фондація (бібліотека і музей) зберігала твори мистецтва (статуї, картини і портрети, антикваріат), книги, гравюри та листові ілюстрації (малюнки).

[Зашкільняк, 2002, с. 476], а замість обраного на ректора Львівського університету проф. Е. Булянди призначив комісаром (виконуючим обов'язки ректора) проф. Каміла Стефку.

З листа Е. Булянди від 26 лютого 1934 р., адресованого виконуючому обов'язки ректора Львівського університету проф. К. Стефку довідуємося, що автор, відчуваючи недовіру з боку міністра віровизнань та публічної освіти і частини колег, відмовляється від своїх обов'язків як делегата гуманістичного факультету Академічного сенату, так і референта у бюджетних справах, референта у справах будівельних, адміністративних, керівництва Кураторією Будинку професорів, міжвузівською Комісією фізичного виховання. Керівництво Комісією у справах молоді залишає за собою до часу, коли закінчиться перевірка, призначена виконуючим обов'язки ректора без відома Е. Булянди в с. Микуличин (тепер – Івано-Франківська обл.). Проф. К. Стефка у листі від 15 березня 1934 р. повідомляє Е. Булянду, що Академічний сенат на засіданні 12 березня одностайно не прийняв його відмови від виконання адміністративних обов'язків і засвідчив Е. Булянді свою повну довіру [ДАЛО, спр. 174, арк. 160, 161, 163, 169, 175].

1935/1936 н. р. – член Академічного сенату як делегат від гуманістичного факультету; постійний референт Академічного сенату у будівельних справах, у бюджетних справах (разом з В. Новіцкім), у справах академічної молоді; очолює Комісію у справах молоді Академічного сенату; входять як референт до Бюджетної комісії, член міжвузівської Комісії фізичного виховання; очолює Кураторію Будинку професорів; делегат Академічного сенату до Комісії розподілу стипендій Фондації ім. Баворовських; президент Комісія для магістерських іспитів гуманістичного факультету; куратор Академічного спортивного союзу [UJK. Skład... 1938/1939, 1938, s. 3–5, 75, 85].

1936/1937 н. р. – делегат Академічного сенату до Комісії розподілу стипендій Фондації ім. Баворовських.

1937/1938 н. р. – делегат Академічного сенату до Комісії розподілу стипендій Фондації ім. Баворовських; член Кураторію Колегіуму Бадені [UJK. Skład... 1936/37 і 1937/38, 1937, s. 5, 10].

Як бачимо, в 1936/1937 та 1937/1938 н. рр. адміністративні обов'язки Е. Булянди значно скоротилися порівняно з попередніми роками. 22 червня 1936 р. він отримав від Ради теологічного факультету лист-подяку, з якого довідуємося, що проф. Е. Булянда добровільно відмовився від частини з них, зокрема членства в Академічному сенаті, роботи в бюджетній, будівельній комісіях. У подяці перелічені багаторічні заслуги Е. Булянди як професора і керівника Закладу історії церковного мистецтва, зокрема навчання студентів азам консервації та опіки над тими пам'ятками, які перебувають у віданні церкви. Також зазначено, що в його особі теологічний факультет завжди мав

366 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2012. Випуск 16 підтримку і в Академічному сенаті, і в тих комісіях, які очолював [ДАЛО, спр. 174, арк. 179].

1938/1939 н. р. – ректор, головуєчий Комісії у справах молоді Академічного сенату [UJK. Skład... 1938/1939, 1938, s. 3-4]. У листопаді 1938 р. нагороджений срібною медаллю “За багаторічну службу” [ДАЛО, спр. 174, арк. 188]⁶.

Отже, вершиною кар’єри проф. Е. Булянди у Львівському університеті була посада ректора, при чому йому судилося стати останнім, хто був обраний і закінчив свою каденцію на цій посаді. Цікаві спогади про обрання ректора на, як згодом з’ясувалося, трагічний 1939/1940 н. р. залишив проф. Еугеніуш Рибка: “вибору ректора передували таємні збори електорів [уповноважених делегатів від факультетів – Н. Б.]. 8 травня представник нашого факультету [математично-природничого – Н. Б.] Токарські, від власного імені та від імені Рубіновича і мене, висунув кандидатуру Хіршлера, який дуже прагнув цієї номінації. Четвертий з наших електорів, Рогала, приєднався до пропозиції усіх електорів з інших факультетів про повторне обрання Булянди. У зв’язку з цим ми відмовилися від кандидатури Хіршлера і узгодили, що на офіційному зібранні будемо одногосно голосувати за Булянду, який був ректором у 1938/1939 академічному році. І так сталося 9 травня. Однак Булянда не дав згоди бути кандидатом і потрібно було шукати іншого кандидата на ректора. [...] Не було серед електорів згоди щодо факультету, з якого мав бути обраний новий ректор. Більшість висловилося за те, що ректором повинен стати юрист. [...] Домовилися однак, що перед тим демонстративно виберемо Булянду, щоб продемонструвати одностайну думку електорів, що він, хоча і не хоче цього прийняти, був би найвідповіднішим ректором. 17 червня відбулися формальні вибори. У першому голосуванні переважною більшістю голосів був обраний на ректора Булянда, але, як і передбачалося, він вибору не прийняв” [Złotorzyska, 2000, s. 264–265]. Таким чином, як бачимо, проф. Е. Булянда мав усі шанси стати останнім ректором Університету Яна Казимира у Львові. Однак після кількох голосувань ректором було обрано проф. Романа Льонгшама де Бер’є, який приступив до виконання своїх обов’язків у день початку Другої світової війни – 1 вересня, а вже 17 жовтня 1939 р. був усунутий з цієї посади новою радянською владою [Złotorzyska, 2000, s. 266].

Е. Булянда за радянської влади був спочатку професором кафедри археології та історії матеріальної культури, а з листопада 1940 р. – кафедри класичної філології. В час німецької окупації Львова – вчителем Народної

---

⁶ Також Е. Булянда був кавалером командорського ордену “Corona d’Italia”, кавалером Командорського Хреста ордену “Відродження Польщі”, відзначений “Золотим Хрестом за заслуги”.

жіночої школи та одночасно таємно сам проводив університетські заняття і керував таємним польським Львівським університетом, в роботі якого брали участь кільканадцять професорів і доцентів та близько 300 студентів. На кінець 1945 р., уже перебуваючи в Кракові, він опрацював і представив міністру освіти план закінчення цього таємного навчання, адже мова йшла про десять габлітацій, кільканадцять докторантів, близько ста магістрів та ще більше часткових екзаменів [Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, арк. 14, 16, 22–23]. Саме таким чином Е. Булянда блискуче завершував “львівський період” своєї науково-педагогічної діяльності. Далі, як і багато інших львівських професорів, опинився у Вроцлаві, де віддав усі свої сили (щоправда уже підірвані воєнними лихоліттями та хворобою) іншому закладу – Вроцлавському університету і політехніці. Помер 5 квітня 1951 р. у Вроцлаві, похований у рідному Кракові.

Таблиця 1.

Філософський/гуманістичний факультет. Перелік курсів, які викладалися на спеціальності “Класична археологія”

Навчальний рік	Викладач	Назва курсу	Півріччя/триместр. Кількість год. на тиждень. Місце проведення занять.	Джерело інформації
1	2	3	4	5
1919/1920	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	З історії грецької релігії	1 (зимове) півріччя. 3 год. – Пн., Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №14 (по вул. св. Миколая (ul. św. Mikołaja тепер – вул. М. Грушевського), 4).	26, s. 14
		Нарис праісторії Європи	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. №14.	
		Археологічні заняття (безкоштовні)	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Сб. (11.00–13.00). Семинар археологічний.	
		Археологічний семінар (безкоштовний, записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Ср. (14.00–16.00). Семинар археологічний.	
1919/1920	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Помпейський живопис	2 (літнє) півріччя. 3 год. – Вт., Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. №14.	2, s. 14
		Археологічні заняття (безкоштовні)	2 (літнє) півріччя. 2 год. – Пт., Сб. (12.00–13.00). Семинар археологічний.	
		Археологічний семінар (безкоштовний, записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	2 (літнє) півріччя. 2 год. – Ср. (14.00–16.00). Семинар археологічний.	

1	2	3	4	5
1919/1920	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	З історії грецької релігії	1 (зимове) півріччя. 3 год. – Пн., Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №14 (по вул. св. Миколая (ul. św. Mikołaja тепер – вул. М. Грушевського), 4).	26, s. 14
		Нарис праісторії Європи	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. №14.	
		Археологічні заняття (безкоштовні)	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Сб. (11.00–13.00). Семинар археологічний.	
		Археологічний семінар (безкоштовний, записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	1 (зимове) півріччя. 2 год. – Ср. (14.00–16.00). Семинар археологічний.	
1919/1920	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Помпейський живопис	2 (літнє) півріччя. 3 год. – Вт., Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. №14.	2, s. 14
		Археологічні заняття (безкоштовні)	2 (літнє) півріччя. 2 год. – Пт., Сб. (12.00–13.00). Семинар археологічний.	
		Археологічний семінар (безкоштовний, записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	2 (літнє) півріччя. 2 год. – Ср. (14.00–16.00). Семинар археологічний.	
1920/1921	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура IV ст.	1-2 триместри. 2 год. – Пн., Вт. (12.00–13.00). Ауд. Семінару археологічного.	3, s. 15
		Стародавній театр	1-2 триместри. 2 год. – Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. Семінару археологічного.	
		Археологічні заняття	1-2 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Семинар археологічний.	
		Археологічний семінар (безкоштовний, записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	1-2 триместри. 2 год. – Вт. (16.00–18.00). Семинар археологічний	
1921/1922	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Нарис історії римського мистецтва	1-2 триместри. 3 год. – Вт., Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. лекційна Закладу археологічного.	4, s. 22
		Класична археологія	1-2 триместри. 2 год. – Пн. (12.00–14.00). Ауд. лекційна Закладу археологічного.	

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4	5	
1921/1922	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Археологічний семінар (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	1-2 триместри. 2 год. – Вт. (16.00–18.00). Ауд. лекційна Закладу археологічного.	4, s. 22	
		Грецька традиція у світлі стародавнього мистецтва	3 триместр. 2 год. – Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археології класичної.	5, s. 17	
		Полігнот	3 триместр. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археології класичної.		
		Археологічні заняття (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	3 триместр. 2 год. – Пн. (12.00–14.00). Ауд. Закладу археології класичної.		
		Археологічний семінар (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	3 триместр. 2 год. – Вт. (16.00–18.00). Ауд. Закладу археології класичної.		
	Д-р, проф. Л. Козловський	Найдавніші осілі люди на польських землях	3 триместр. 3 год. – Пн., Вт., Ср. (14.00–15.00). Ауд. №14.		
		Огляд доісторичних пам'яток східної Малопольщі	3 триместр. 2 год. – Чт. (14.00–16.00). Музей Дідушицьких.		
		Семінар доісторичний (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	3 триместр. 2 год. – Пт. (14.00–16.00). Музей Дідушицьких.		
	1922/1923	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія грецької скульптури	1-2 триместри. 3 год. – Вт., Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археологічного	6, s. 26
			Археологічні дослідження у XVIII-XIX ст.	1-2 триместри. 2 год. – Пн. (12.00–14.00). Ауд. Закладу археологічного.	
Археологічні заняття (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)			1-2 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археологічного.		
Археологічний семінар (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)			1-2 триместри. 2 год. – Ср. (16.00–18.00). Ауд. Закладу археологічного.		
Грецька скульптура (продовження)			3 триместр. 5 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср., Чт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археологічного.	7, s. 19	
Археологічний семінар (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)			3 триместр. 2 год. – Ср. (16.00–18.00). Ауд. Закладу археологічного.		

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4	5
1922/1923	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Археологічні заняття (записатися можна тільки за попередньої згоди професора)	3 триместр. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу археологічного.	7, s. 19
1923/1924	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Архітектура грецька	1-2 триместри. 3 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт. (12.00–13.00). Заклад класичної археології.	8, s. 34
		Грецька скульптура IV ст.	1-2 триместри. 2 год. – Ср., Чт. (12.00– 13.00). Заклад класичної археології.	
		Археологічні заняття (разом з ас. Я. Орошувною)	1-2 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00).	
		Археологічний семінар (записатися можна тільки за особистої згоди професора)	1-2 триместри. 2 год. – Ср. (18.00–20.00).	
		Історія і топографія Афін	3 триместр. 2 год. – Пн. (12.00–14.00). Ауд. Закладу класичної археології.	9, s. 5
		Грецька скульптура III ст.	3 триместр. 2 год. – Вт., Ср. (12.00– 13.00). Заклад класичної археології.	
		Археологічні заняття	3 триместр. 1 год. – Пт. (12.00–13.00).	
		Археологічний семінар	3 триместр. 2 год. – Ср. (18.00–20.00).	
1924/1925	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія стародавнього малярства	1-3 триместри. 3 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу класичної археології.	10, s. 38
		Вибрані уривки з грецької і латинської техніки	1-3 триместри. 1 год. – Ср. (12.00–13.00).	
		Археологічні заняття (разом з ас. Я. Орошувною)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00– 13.00).	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00).	
1925/1926	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Стародавній театр	1-3 триместри. 3 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт. (12.00–13.00). Ауд. Закладу класичної археології.	11, s. 41
		Археологічні заняття (разом з ас. Я. Орошувною)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00– 13.00).	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00).	

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4	5
1925/1926	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Апеллес, життя і твори	2 триместр. 1 год. – Ср. (12.00–13.00).	11, s. 41
		Мистецька критика в стародавньому світі	3 триместр. 1 год. – Ср. (12.00–13.00).	
1926/1927	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія грецької скульптури (частина 1)	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. № 16.	12, s. 41-42
		Археологічні заняття (разом з ас. Я. Орошувною і К. Міхаловським)	1-3 триместри. 2 год. (в разі необхідності – більше) – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. для занять Закладу класичної археології.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00).	
1927/1928	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура V ст.	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. № 16.	13, s. 31
		Археологічні заняття (разом з ас. Я. Орошувною і К. Міхаловським)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. Інституту класичної археології або ауд. № 16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00).	
1928/1929	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура V ст.	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. № 16.	14, s. 28
		Заняття археологічні для початківців (разом з ас. Я. Орошувною і К. Масвським)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. № 16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Інституту класичної археології.	
1929/1930	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія грецької скульптури IV ст.	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. № 16.	15, s. 29
		Заняття археологічні (разом з ас. інституту)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. для занять Інституту класичної археології.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. для занять Інституту класичної археології	
1930/1931	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Латинська епіграфіка	1-3 триместри. 2 год.	17, s. 121; 1, оп. 5, спр. 174, арк. 124

1	2	3	4	5
1930/1931	Д-р, доц. К. Міхаловський	Вступ до класичної археології	1-2 триместри. 2 год.	16, s. 32
		Римський і грецький портрети	3 триместр. 2 год.	
1931/1932	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія римського мистецтва	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	17, s. 47, 121.
		Нарис латинської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття (разом з ас. д-ром К. Масвським і д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Інституту класичної археології.	
1932/1933	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Вступ до класичної археології	1-3 триместри. 2 год.	18, s. 46-47. *Згідно архівних даних, протягом 1-2 триместрів латинську епіграфіку Е. Булянда викладав, як і було заплановано, 2 год. на тиждень, але в 3 триместрі – 3 год. на тиждень. Див.: 1, оп. 5, спр. 174, арк. 150
		Аттика і Афіни	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Основні проблеми латинської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год.* – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття (разом з ас. д-ром К. Масвським і д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	
Дискусійні заняття (лише для спеціалістів-археологів)	1-3 триместри. 2 год. (або залежно від потреби) – Вт. (18.00–20.00). Ауд. бібліотеки Закладу класичної археології.			
1933/1934	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Історія і культура етрусків	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	19, s. 47. **Згідно архівних даних курс з латинської епіграфіки Е. Булянда викладав лише 1 год. на тиждень. Див.: 1, оп. 5, спр. 174, арк. 157.
		Вибрані уривки латинського епіграфіки	1-3 триместри. 2 год.** – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття (разом з ас. д-ром К. Масвським і д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Інституту класичної археології	

Продовження таблиці 1.

1	2	3	4	5
1933/1934	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Дискусійні заняття (лише для спеціалістів- археологів)	1-3 триместри. 2 год. (або залежно від потреби) – Вт. (18.00–20.00). Ауд. бібліотеки Закладу класичної археології.	19, s. 47
1934/1935	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Егейська культура	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	20, s. 45
		Нарис римської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття (разом з ас. д-ром К. Масвським і д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 2 год. – Чт., Пт. (12.00– 13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	
	Д-р, звич. проф. С. Вітковський,	Акрополь за Перікла	3 триместр. 1 год. – Сб. (10.00–11.00). Ауд. №7.	
1935/1936	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Архаїчна грецька скульптура (частина 1)	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	21, s. 48
		Вибрані уривки латинської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття нижчі (разом ад'юнктом д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття вищі (разом з ст. ас. д- ром К. Масвським)	1-3 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар (інтерпретація пам'яток, самостійні реферати)	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	
1936/1937	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Архаїчна грецька скульптура (частина 2)	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	22, s. 51
		Нарис латинської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття нижчі (разом ад'юнктом д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття вищі (разом з ст. ас. д- ром К. Масвським)	1-3 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	

1	2	3	4	5
1936/1937	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Археологічний семінар (інтерпретація пам'яток, самостійні реферати і праці)	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	22, s. 51
1937/1938	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура класичної епохи (частина 3)	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	23, s. 52 ***Кікладська культура – археологічна культура бронзової доби, що існувала в III-II тис. до н. е. на грецьких островах архіпелагу Кіклади.
		Вибрані уривки латинської епіграфіки	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття нижчі (разом ад'юнктом д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття вищі (разом з ст. ас. д-ром К. Маєвським)	1-3 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар (інтерпретація пам'яток, самостійні реферати і праці)	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	
	Д-р, доц. К. Маєвський	Кікладська культура***	1-2 триместри. 1 год. – Сб. (9.00–10.00). Ауд. №16.	
		Провінційно-римський імпорт на польських землях (лекції поєднані з заняттями)	3 триместр. 1 год. – Сб. (9.00–10.00). Ауд. №16.	
		Викладання античного мистецтва і культури в середній школі (лекція поєднана з заняттями для кандидатів на вчителів класичної філології та історії середніх шкіл)	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (17.00–18.00). Майстерня Закладу класичної археології.	
Д-р, доц., о. Урбан Атаназі Фіц	Найдавніші цивілізації Месопотамії: Шумер і Аккад	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (12.00–13.00). Майстерня Закладу класичної археології.		
1938/1939	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура V і IV ст.	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	24, s. 53 ****Курс заявлений у "Spisie wykładów", але відсутній у звіті про діяльність закладу класичної археології. Див.: 1, оп. 7, спр. 1616, арк. 26
		Нарис латинської епіграфіки****	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття нижчі (разом ад'юнктом д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття вищі (разом з ст. ас. д-ром К. Маєвським)	1-3 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	

1	2	3	4	5
1938/1939	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Археологічний семінар (інтерпретація пам'яток, самостійні реферати і праці)	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. Закладу класичної археології.	24, s. 53
	Д-р, доц. К. Маєвський	Афінський акрополь (топографія і архітектура)	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (9.00–10.00). Ауд. №16.	
	Д-р, доц., о. Урбан Атаназі Фіц	Культури Малої Азії в Гомерівську епоху	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (12.00–13.00). Ауд. №13.	
1939/1940	Д-р, звич. проф. Е. Булянда	Грецька скульптура V і IV ст.	1-3 триместри. 4 год. – Пн. (12.00–14.00), Вт., Ср. (12.00–13.00). Ауд. №16.	25, s. 50
		Латинська епіграфіка	1-3 триместри. 2 год. – Ср. (17.00–19.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття нижчі (разом ад'юнктом д-ром І. Старчуком)	1-3 триместри. 1 год. – Чт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічні заняття вищі (разом з ст. ас. д- ром К. Маєвським)	1-3 триместри. 1 год. – Пт. (12.00–13.00). Ауд. №16.	
		Археологічний семінар	1-3 триместри. 2 год. – Пн. (18.00–20.00). Ауд. для занять Закладу класичної археології.	
	Д-р, доц. К. Маєвський	Вступ до класичної археології	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (9.00–10.00). Ауд. №16.	
	Д-р, доц., о. Урбан Атаназі Фіц	Нарис давньоєгипетської архітектури	1-3 триместри. 1 год. – Сб. (12.00–13.00).	
		Міри, ваги і монети в римській провінції Сирія	3 триместр. 1 год. – Сб. (12.00–13.00). Ауд. №13.	
Початок Другої світової війни, включення Західної України до складу УРСР завадили виконати програму 1939/40 навчального року, який мав розпочатися 3 жовтня 1939 р.				

Теологічний факультет. Перелік курсів, які викладав Е. Булянда

Навчальний рік	Дисципліна	Назва курсу	К-сть год. на тиждень. Місце проведення занять	Курс	Джерело інформації
1	2	3	4	5	6
1925/1926	Церковне мистецтво	Археологія християнська	3 год.	1	11, s. 6, 9
		Семінар з історії церковного мистецтва (консервація пам'яток)	2 год.		
1926/1927	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	3 год. – Ср. (10.00–12.00), Чт. (10.00–11.00). Ауд. №16.	1	12, s. 6, 10
1927/1928	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	3 год. – Вт., Ср., Чт. (10.00–11.00). Інститут історії мистецтва.	1	13, s. 7
1928/1929	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	3 год. – Пн., Ср., Чт. (10.00–11.00). Інститут історії мистецтва	1	14, s. 7
1929/1930	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	3 год. – Пт. (09.00–11.00, 15.00–16.00). Інститут історії мистецтва	1	15, s. 7
1930/1931	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (09.00–11.00). Ауд. №16 (або Інститут історії мистецтв).	1	16, s. 7
		Вибрані уривки з консервації пам'яток	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. №16 (або Інститут історії мистецтв)	5	
1931/1932	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16	1	17, s. 10
		Основи консервації мистецьких пам'яток	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Інституту історії церковного мистецтва	5	
1932/1933	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16.	1	18, s. 8
		Основи консервації мистецьких пам'яток	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Закладу історії церковного мистецтва	5	

1	2	3	4	5	6
1933/1934	Церковне мистецтво, церковна музика, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16.	1	19, s. 8
		Основи консервації мистецьких пам'яток	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Інституту історії церковного мистецтва.	5	
1934/1935	Церковне мистецтво	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16.	1, 2	20, s. 7
		Консервація пам'яток церковного мистецтва	1 год. – Ср. (10.00–11.00). Ауд. Закладу церковного мистецтва	5	
1935/1936	Церковне мистецтво, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16	1	21, s. 7
		Основи консервації мистецьких творів	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Закладу історії церковного мистецтва	5	
1936/1937	Церковне мистецтво, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16	1	22, s. 7
		Основи консервації мистецьких творів	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Закладу історії церковного мистецтва.	5	
1937/1938	Церковне мистецтво, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (10.00–12.00). Ауд. №16.	1	23, s. 7
		Основи консервації мистецьких творів	1 год. – Ср. (11.00–12.00). Ауд. Закладу історії церковного мистецтва.	5	
1938/1939	Церковне мистецтво, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (09.00–11.00). Ауд. №16.	1	24, s. 7
		Основи консервації мистецьких творів	1 год. – Ср. (08.00–09.00). Ауд. №13.	5	
1939/1940*	Церковне мистецтво, гігієна	Нарис історії церковного мистецтва	2 год. – Пт. (09.00–11.00). Ауд. №16.	1	25, s. 6 * Програма виконана не була.
		Консервація мистецьких пам'яток	1 год. – Ср. (09.00–10.00). Ауд. №13.	5	

Бібліографія до таблиць 1, 2.

1. Державний архів Львівської області (ДАЛО). – Ф. 26 (Львівський університет). – Оп. 5 (Особові та пенсійні справи професорсько-викладацького складу і службовців); Оп. 7. (Філософський факультет 1849–1924. Гуманітарний факультет 1924–1939).
2. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w półroczu letnim (w 3-im trymestrze) 1919/1920. - Lwów, 1920. - 24 s.
3. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 1 i 2 trymestrze roku akademickiego 1920/1921. - Lwów, 1920. - 23 s.
4. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w trymestrze I i II roku szkolnego 1921-1922. - Lwów, 1921. - 32 s.
5. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w 3 trymestrze roku akademickiego 1921–1922. – Lwów, 1922. – 28 s.
6. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w trymestrze I i II roku roku akademickiego 1922–1923. – Lwów, 1922. – 38 s.
7. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w trymestrze III roku akademickiego 1922–1923. – Lwów, 1923. – 31 s.
8. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów w roku akademickim 1923–1924. – Lwów, 1923. – 46 s.
9. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na wydziale filozoficznym w trymestrze III roku akademickiego 1923/24. – Lwów, 1924. – 16 s.
10. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1924–1925. – Lwów, 1924. – 52 s.
11. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1925–1926. – Lwów, 1925. – 56 s.
12. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1926–1927. – Lwów, 1926. – 60 s.
13. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1927–1928. – Lwów, 1927. – 52 s.
14. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1928–1929. – Lwów, 1928. – 52 s.
15. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1929–1930. – Lwów, 1929. – 52 s.
16. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1930–1931. – Lwów, 1930. – 59 s.
17. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów na rok akademicki 1931–1932. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1930/31 i 1931/32. – Lwów, 1931. – 196 s.
18. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów oraz skład uniwersytetu w roku akad. 1932/33. – Lwów, 1932. – 171 s.
19. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akad. 1933/34. – Lwów, 1933. – 77 s.
20. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1934/35. – Lwów, 1934. – 76 s.
21. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1935/36. – Lwów, 1935. – 79 s.

22. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1936/37. – Lwów, 1936. – 83 s.
23. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1937/38. – Lwów, 1937. – 82 s.
24. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1938/39. – Lwów, 1938. – 85 s.
25. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów w roku akademickim 1939/40. – Lwów, 1939. – 81 s.
26. Uniwersytet we Lwowie. Program wykładów w półroczu zimowym 1919/1920. - Lwów, 1919. - 24 s.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego. – RK-120 / Bulanda Edmund.
2. Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. – Фонд 119. Львівський державний університет імені Івана Франка. – Оп. 1. Відділ кадрів. – Спр. 588.
3. Державний архів Львівської області (ДАЛО). – Ф. 26. Львівський університет. – Оп. 5. Особові та пенсійні справи професорсько-викладацького складу і службовців. – Спр.: 174, 1006, 1154, 1269, 1420, 1483, 1802.
4. ДАЛО. – Ф. 26. – Оп. 7. Філософський факультет 1849-1924. Гуманітарний факультет 1924–1939. – Спр.: 781, 793, 825, 881, 903, 939, 978, 1038, 1616, 1129, 1366, 1545.
5. Білас Н. Археологічна наука у Львівському університеті (XIX – 30-ті роки XX ст.) // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 46–114.
6. Запкільняк Л. Історія Польщі від найдавніших часів до сьогодення. – Львів, 2002.
7. Bulanda E. Bibliografia prac śp. Piotra Bieńkowskiego // Eos. – 1925a. – Vol. XXVIII. – S. 252–255.
8. Bulanda E. Bogen und Pfeil bei den Völkern des Altertums // Abhandlungen des archäologisch-epigraphischen Seminars der Universität Wien. – Wien; Leipzig, 1913. – Vol. XV.
9. Bulanda E. Etruria i Etruskowie. – Lwów, 1934.
10. Bulanda E. Katalog der griechischen Vasen in bosnisch-herzegovinisches Landesmuseum zu Sarajevo // Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegovina. – 1912. – Vol. XII. – S. 254–300, 61 ryc., 1 tabl.
11. Bulanda E. Opieka nad zabytkami // Słowo Polske. – 1919. – Nr. 70–71.
12. Bulanda E. Organizacja studium archeologii i historii sztuki starożytnej za granicą i u nas // Kwartalnik klasyczny. – 1929. – III. – Z. 4. – S. 419–421; IV. – 1930. – S. 43–46.
13. Bulanda E. Piotr Bieńkowski. Wspomnienia pośmiertne // Eos. – 1925. – XXVIII. – S. 245–252, 1 ryc.
14. Bulanda E. Projekt statutu Państwowego Instytutu Archeologicznego // Wiadomości Archeologiczne. – 1920. – V. – S. 84–86.

15. *Majewski K.* Edmund Bulanda // Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. – 1951. – № 6. – Wrocław, 1955. – S. 4–10.
16. *Michałowski K.* Edmund Bulanda (28.X.1882–15.IV.1951) // Archeologia. – V. – 1952–1953. – S. 377–381.
17. *Michałowski K.* Wspomnienia. – Warszawa, 1986.
18. *Ruzerówna M.* Piotr Ignacy Łada Bieńkowski // Prz. A. – 1925–1927. – T. III (R. 7–9). – S. 63–66.
19. *Tyrowicz M.* Wspomnienia o życiu kulturalnym i obyczajowym Lwowa (1918–1939) / Z przedmową J. Mażlanki. – Wrocław, 1991. – 244 s.
20. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (UJK we Lwowie). Program wykładów na rok akademicki 1931–1932. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1930/31 i 1931/32. – Lwów, 1931.
21. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Program wykładów oraz skład uniwersytetu w roku akad. 1932/33. – Lwów, 1932.
22. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1921/1922 i 1922/1923. – Lwów, 1923.
23. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1923/1924 i 1924/1925. – Lwów, 1924.
24. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akad. 1933/1934 i 1934/1935. – Lwów, 1935.
25. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1936/37 i 1937/38. – Lwów, 1937.
26. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1938/1939. – Lwów, 1938.
27. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku szkolnym 1920–1921. – Lwów, 1921.
28. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/1936. – Lwów, 1935.
29. *Złotorzycka J.* Szkice z życia Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie // *Analecta*. – 2000. – 9/1 (17). – S. 191–267.

Стаття: надійшла до редакції 20.08.2012
прийнята до друку 10.09.2012

**PEDAGOGIC AND ADMINISTRATIVE ACTIVITIES
OF PROFESSOR EDMUND BULANDA AT LVIV UNIVERSITY**

Natalia BILAS

*Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska str., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: nbilas@meta.ua*

The pedagogical and administrative activities of Edmund Buanda, a professor of classical archaeology and history of material culture at Lviv University (1916–1939), is examined in the article. The organization of the educational process in the field of classical archaeology at the Faculty of Philosophy (Humanities) and E. Bulanda's teaching courses on Christian archaeology, the history of church art and the foundations of the conservation of artistic monuments at the theological faculties are analyzed.

Keywords: E. Bulanda, Lviv University, classical archaeology, history of art.

**ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ И АДМИНИСТРАТИВНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
ПРОФЕССОРА ЭДМУНДА БУЛЯНДЫ ВО ЛЬВОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ**

Наталия БИЛАС

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина,
e-mail: nbilas@meta.ua*

Рассмотрена педагогическая и административная деятельность Эдмунда Булянды – профессора кафедры археологии и истории материальной культуры Львовского университета (1916–1939 гг.). Исследована организация учебного процесса в сфере классической археологии на философском (гуманистическом) факультете и преподавание Э. Буляндой курсов христианской археологии, истории церковного искусства и основ консервации памятников искусства на теологическом факультете.

Ключевые слова: Э. Булянда, Львовский университет, классическая археология, история искусства.